

em. O. Univ.-Prof. Dr. Hon. Prof. Prof. h.c. DDr. h.c. Michael Metzeltin

w. Mitglied der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Ehrenmitglied der Academia Română, k. Mitglied der Academia Chilena de la Lengua, Ehrenmitglied der Academia de la Llingua Asturiana

Grande-Oficial da Ordem do Mérito da República Portuguesa, Träger der Encomienda de la Orden del Mérito Civil Spaniens
Träger des Ordin Național „Pentru Merit” Rumäniens, Träger der Goldmedaille der Philosophischen Fakultät der Comenius der Universität Bratislava, Träger der Medalla de Honor Presidencial der Republik Chile

Institut für Romanistik

Universitätscampus
Garnisongasse 13
A-1090 Viedeň
Rakúsko

Tel.: 0043 - 1 - 4277 / 426 21
michael.metzeltin@univie.ac.at
www.univie.ac.at/romanistik

Viedeň, 4. februára 2014

Oponentský posudok na prácu Bohdana Ulašina: “Los eslavismos en español”

Predložená práca sa zaoberá súčasnými slavizmami v španielčine, ktoré sú doložené hlavne z internetových zdrojov v jej európskom variante. Španielsky jazyk geograficky priamo nesusedí so žiadnym so slovanských jazykov, z čoho zákonite vyplýva, že ide o slavizmy nepriame, ktorým sa v historickej lexikografii venovalo menej pozornosti. Práca autora je prvým pokusom podať celkový prehľad o španielskej slovnej zásobe slovanského pôvodu. To je najväčším prínosom monografie.

Predložená práca pozostáva z dvoch veľkých častí. Prvých desať kapitol sa zaoberá metodologickým rámcom práce a definovaním jednotlivých tém, autor kladie dôraz najmä na definíciu pojmov spätých s lexikálnymi prevzatiami, ako aj na rôzne sémantické, grafické, fonetické a gramatické aspekty výpožičiek v španielčine.

Originálne sú rôzne možnosti klasifikácie, podľa ktorých autor postupoval na korpuse s viac ako 700 doloženými slavizmami: rozdelenie podľa pôvodu na konkrétne slovanské jazyky, podľa viacerých frekvenčných kritérií (absolútna frekvencia foriem a lem, frekvencia slovného základu, frekvencia podľa slovného druhu, jazykového štýlu, sémantického poľa) a chronologicky podľa prvého doloženého použitia skúmaných slavizmov v španielčine. A na doplnenie autor zaradil do práce kapitolu, v ktorej poukazuje na vplyv rusizmov na kubánsku španielčinu a na slovanský vplyv na španielske propriá, ktoré ale nezačleňuje do korpusu. Ten má výlučne apelatívny charakter.

Druhá časť práce zahŕňa korpus 704 doložených slavizmov, ktoré sú abecedne zoradené podľa jazyka pôvodu a jednotlivé jazyky v poradí podľa početnosti slavizmov. Výskum preukázal, že väčšina slavizmov (aj bez kubánskej španielčiny) pochádza z ruštiny (507 zo 704, 72,02%) a patrí do sémantického poľa mineralógie.

Autorovo poňatie slavizmov implikuje rozdiel medzi blízkou (alebo pôvodnou etymológiou) a vzdialenou (nepôvodnou etymológiou). Tento rozdiel však iba načrtáva, teoreticky ho ďalej nerozvíja. Ak odhliadneme od kubánskej španielčiny, všetky vymenované slavizmy sa do španielčiny dostali cez sprostredkujúce jazyky. Z pohľadu blízkej etymológie ide vo väčšine prípadov o galicizmy. Vzdialená etymológia sa mi zdá legitímna v prípade, ak je výpožička alebo kalk slovanské apelatívum s totožným alebo blízkym významom, ako napr.: šp. *pistola* < fr. *pistole* < nem. *Pistole* < tsch. *pišt'ala* (str. 284). Ale skutočnosť, že autor musel pracovať hlavne v oblasti vzdialenej etymológie, ho občas zviadla na scestie. To, že české *pišťa* pochádza z praslovanského **piščala*, môže byť síce pravda, ale nijako to nesúvisí s históriou putujúceho slova *pistola*. To isté platí o údají o možnom predslovanskom koreni vlastného mena Калашников pri objasňovaní slavizmu *kalashnikov* (str. 139). Tento výskum v oblasti vzdialenej etymológie sa však ukáže ako problematický, ak vyhlásime za slavizmy v španielčine slovo *berlina*, ktoré vzniklo vo francúzštine s odkazom na miesto výroby v Berlíne (str. 346), *coche*, hungarizmus s odkazom na preprahaciu stanicu v Kocsi (str. 323), alebo *quark*, amerikanizmus s odkazom na dielo *Finnegans Wake* od J. Joyca (str. 346), len preto, že názov Berlína vzniklo z pôvodne slovanského koreňa, alebo, že lokalita Kocs, ktorá sa kedysi nachádzala na slovanskom etnickom území, ako i domnelý germanizmus *quark* môžu etymologicky vychádzať zo slovanského slovného základu.

Napriek spomenutým prípadom neprimeranej etymológie, aj napriek určitým nepresnostiam (šp. *bahía* nie je slovo iberského pôvodu (str. 43) ale galicizmus; sthn. *pfaffo* nemohlo byť staroslovienske *popъ* (str. 201); *hetman* (str. 302) a *atamán* (str. 341) by mali byť uvedené ako varianty toho istého slova a ako galicizmy, v žiadnom prípade nie ako priame prevzatia z poľštiny alebo ukrajinčiny, a napriek viacerým preklepom, tvorí táto práca cenný príspevok k histórii španielskej lexikografie. Odporúčam preto prijať prácu Bohdana Ulašina: “Los eslavismos en español” ako habilitačnú monografiu na Univerzite Komenského.